

Kitapsız Kütüphane Olgusu ve Esenler Belediyesi Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi: Atatürk Üniversitesi Öğrencilerinin Kitapsız Kütüphane ve Dijital Dermeye Karşı Farkındalıkları

Prof. Dr. Hüseyin Odabaş

Çankırı Karatekin Üniversitesi, Çankırı, odabashuseyin@gmail.com

Ali Kavak

İçişleri Bakanlığı Erzurum İl Emniyet Müdürlüğü, Erzurum,
a.kavak55@gmail.com

Öz

Bilgi çağının getirdiği teknolojik gelişmelere paralel olarak kütüphanecilik uygulamalarında yeni gelişmeler yaşanmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde ağırlıklı olarak yazılı ve/veya basılı derme ile faaliyet gösteren kütüphaneler, bilgi teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla birlikte dijital kaynakları da içeren bir hizmet anlayışına doğru evrilmiştir. Son yıllarda dermesi sadece dijital kaynaklardan oluşan, buna karşın geleneksel kütüphanelerin diğer tüm özelliklerine de sahip olan kitapsız kütüphaneler ortaya çıkmaya başlamıştır. Diğer bir ifade ile geleneksel ve dijital materyalin her ikisini aynı anda hizmete sunma yaklaşımının bir adım ötesine geçilmiş, dermesinde basılı/fiziksel kaynak bulunmayan kütüphaneler oluşmaya başlamıştır. Kitapsız kütüphanelerin dijital kütüphane, sanal kütüphane, karma kütüphane veya bilişim teknolojilerinden üst düzeyde yararlanan geleneksel kütüphanelere benzer pek çok ortak özelliğinin bulunması, bu türün tanımlanmasını ve adlandırılmasını güçleştirmektedir. Literatürde çoğunlukla 'kitapsız kütüphane' şeklinde ifade edilen bu tür kütüphanelerin Türkiye'de ilk örneği Esenler Belediyesi tarafından kurulmuş olan Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi'dir.

Bu çalışmada kitapsız kütüphanelerin tanımı, özellikleri, hizmet çeşitliliği ve uygulamaları üzerinde durulmaktadır. Dijital ve karma kütüphaneler arasındaki benzerlikler ve farklılıklar dikkate alınarak, kitapsız kütüphane olgusu irdelenmektedir. Dünyada kitapsız kütüphane örneklerine

yer verilmekte ve Türkiye’de Esenler Belediyesi Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi tanıtılmaktadır.

Çalışmanın amacı kitapsız kütüphane olgusu hakkında durum saptaması yapmak, kitapsız kütüphane kullanıcılarının ve üniversite öğrencilerinin kitapsız kütüphaneye ve dijital dermeye karşı farkındalıklarını tespit etmektir. Bu amaçla çalışmada kütüphane duyarlılığı görece yüksek olan üniversite öğrencilerinin kitapsız kütüphaneye olgusu ve dijital dermeye karşı farkındalıkları ölçülmüştür. Elde edilen bulgular, belediyelerin kitapsız kütüphaneye hizmetlerini oluşturmakla ve/veya geliştirmekle topluma daha yararlı bilgi hizmetleri sunulup sunulmayacağını saptama konusunda katkılar sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Kütüphane Çeşitleri, Dijital Kütüphane, Kitapsız Kütüphane, Esenler Belediyesi Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi, BiblioTech*

Giriş

Yayıncılık ve kütüphanecilik alanlarında sunulmakta olan alışlagelmiş iş yapma biçimlerinde yaşanan değişim, kullanıcı davranışlarının değişmesine yol açmıştır. Araştırma süreci içinde yer alan pek çok alışkanlık değişim geçirmiştir. Değerlendirme, tarama, edinme, düzenleme, muhafaza, analizleme, özetleme, raporlama, yayınlama, paylaşım, denetim ve daha pek çok iş süreci önemli oranda değişmiştir. Örneğin yaklaşık yirmi yıl önce bir araştırmacının konusuyla ilgili alan yazın deneyimi olanaklar ölçüsünde daha kısıtlı idi. Araştırmacılar çoğu zaman alan yazın taraması yapabilmek için bilgi merkezlerini birçok kere ziyaret etmek durumunda kalırlardı. Çoğu zaman tarama sonuçları araştırmacılara sunulan imkânlar ölçüsünde kısıtlı idi ve sonuçlar üzerinde ayrıntılı inceleme yapabilmek mümkün değildi. Örneğin Türkiye’de 90’lı yıllarda araştırmacıların söz konusu ilk iki adımı tamamlayabilmek için çoğu zaman Ankara ve İstanbul’daki kütüphane ve arşivleri ziyaret etmeleri genellikle zorunluymdu. Arşivler söz konusu olduğunda konuya uygun kaynak saptama ve tarama işlemleri aylarca sürebilmekteydi. Günümüzde ise bilgi merkezlerinin neredeyse tamamında bibliyografik denetim sorun olmaktan çıkmış ve bahsedilen sorunlar ortadan kalkmıştır.

Geçmiş dönemlerde araştırmacılar kısıtlı olanaklarla gerçekleştirdikleri ziyaretler sırasında bilgi merkezlerinden kaynakların genellikle fotokopilerini edinebilmekteydiler. Bibliyografik künyesi alınmadan ya da eksik alınarak kullanılan kaynaklar, hazırlanan yayınlar için büyük bir sorun oluşturmaktaydı. Bu sorunlar etik dışı uygulamaların doğmasına da neden olabilmekteydi. Bilgi merkezlerinin son yıllarda sırayla kurumsal, bölgesel ve ulusal boyutta bibliyografik denetim çalışmalarını tamamlamaları mevcut bazı sorunların ortadan kalkmasını sağlamıştır. Paylaşılabilir format içinde akademi dünyasının kullanımına sunulan bibliyografik künyeler, araştırmacıların yaşamakta olduğu söz konusu sorunları ortadan kaldırmıştır. Bilgi merkezlerinde dijitalleşme çabalarının bir sonucu olarak söz konusu künyelerin farklı stillere dönüőebilen veri modelleri şeklinde paylaşılmaya başlamasıyla birlikte araştırmacıların sorunları daha da azalmıştır. Zira araştırmacılar çoğunlukla bilgi merkezlerinin hizmete sunduğu veritabanlarından edindikleri künyeleri EndNote, Zotero ve Mendeley gibi bibliyografik veri yönetimi yazılımlarına indirebilmekte ve yönetebilmektedirler.

Bilgi merkezlerinde gözlemlenen değişim zaman içinde kullanıcıların ve kütüphane yöneticilerinin beceri ve davranışlarına yansımıştır. Günümüz kütüphane kullanıcıları kütüphanelerden dijital iş süreçleri ile ilgili daha fazla ve yoğun hizmet talep etmektedir. Benzer şekilde kütüphane yöneticileri de dijitalleşme ve iş süreçlerinin elektronik sistemlere entegrasyonu konularında daha istekli ve kararlıdır. Son yıllarda kullanıcı davranışları üzerinde yapılan gözlemler, özellikle yeni neslin daha fazla elektronik kaynaktan yararlanma eğilimi içinde olduğunu ortaya koymaktadır. Kullanıcının tercihine yanıt verme çabasının sonucu olarak, kütüphane kurumunu yapısal olarak değiştiren ‘kitapsız kütüphane’ modeli oluşturulmuştur. Geleneksel kütüphanelerin en temel unsuru olarak bilinen basılı/fiziksel yayın hizmetlerinden vazgeçilmesi bu modelin en önemli özelliği olarak dikkat çekmektedir.

Kitapsız Kütüphane

Dermesinde geleneksel, fiziksel ve/veya basılı yayın bulunmayan, kullanıcıların bilgi gereksiniminin yalnızca dijital materyal ile karşılandığı türe kitapsız kütüphane denilmektedir. Bu yönüyle dijital kütüphane olgusu ile benzerliklerinin olduğu düşünülse de, kitapsız kütüphaneler geleneksel

kütüphanelerde görülen mekân, personel, mali olanaklar gibi temel işletmecilik unsurlarına sahip olarak kurulmaktadır. Dolayısıyla kitapsız kütüphane, bir melez kütüphane olarak düşünülemez gibi, sanal ya da dijital kütüphaneden ayrılan özellikleri de bulunmaktadır. Geleneksel kütüphanelerin pek çok özelliğine sahip olup, geleneksel, fiziksel ve/veya basılı materyali barındırmayan; yalnızca dijital materyal ile hizmet verilmek üzere tasarlanan kütüphane türüdür.

“Kitapsız kütüphane” kavramı, kütüphane ve kitap arasındaki anlam bağının kopartılması ve kütüphanelerde kitabın bulunmadığı bir ortam tasvir etmesi nedeniyle isabetli bir ifade değildir. Zira kitap dijital materyal içerisinde kullanımı devam eden bir türdür ve sadece kavram olarak e-kitap şeklinde bir dönüşüm yaşamıştır. E-kitap kavramı içinde bulunduğumuz dönemde kullanılan ve büyük olasılıkla gelecekte kullanılmayacak olan bir kavramdır. Aslında günümüz insanın tercih ettiği kavramlar arasında tutarsızlıklar da görülebilmektedir. Örneğin kitabın elektronik sürümüne ‘e-kitap’ yakıştırması yapılırken, makalenin elektronik sürümüne ‘e-makale’ şeklinde bir tanım yapılmamaktadır. Dolayısıyla ‘e’ ön eki kağıttan dijitalle geçme sürecinde insanoğlunun kullanmayı tercih ettiği bir araçtır ve gelecekte büyük olasılıkla kullanılmayacaktır.

Kitapsız kütüphaneler yaklaşık on beş yıllık bir geçmişe sahiptir. Amerika Birleşik Devletleri’de hizmete sunulan ve koleksiyonu tamamen dijital eserlerden oluşan BiblioTech Bexar Country Dijital Library 2013 yılında, kendi iddialarına göre dünyanın ilk kitapsız halk kütüphanesi örneği olarak kütüphanecilik alanında yerini almaktadır (About bibliotech, 2016; Feldman, 2014; İğrek, 2014). Diğer yandan Nate Hoffelder’in Toledo Blade’den aktardığı bilgiye göre Amerika Birleşik Devletleri içinde kurulan ilk kitapsız kütüphane örneği Stanford Üniversitesi Kitapsız Kütüphanesidir (Hoffelder, 2015). Haq (2012)’a göre ise kitapsız kütüphanenin ilk örneği 2000 yılında Kansas State Üniversitesinde oluşturulmuştur. Daha sonra Drexel ve Cornell Üniversiteleri de kitapsız kütüphane projeleri ile örneklerin çoğalmasına katkıda bulunmuştur. Söz konusu iddialar kitapsız kütüphane modelinin ilk örneğinin zamanı ve sorumlusunu muğlak kılmaktadır.

BiblioTech Bexar Country Dijital Kütüphanesinde elektronik kitaba ek olarak, kullanıcılara zengin multimedya içeriği de

ödünç olarak verilmektedir. Yalnızca kitap odaklı ödünç verme hizmetlerinin ötesinde, 3M Cloud Library, BiblioBoard, Self-Publishing, Hoopla, Comics Plus gibi büyük oranda özel sektör tarafından geliştirilmiş görsel içerik de hizmete sunulmaktadır. Örneğin Comics Plus veri tabanında 7000 civarında sayısallaştırılmış ve çoğunluğu komedyta tarzında çizgi roman kullanıcılara ücretsiz olarak hizmete sunulmaktadır (About our digital collections, 2016).

Geleneksel kütüphanelere alternatif olarak oluşturulan bu kütüphane türünün diğer ülkelerde de örnekleri oluşturulmaya başlanmıştır. Kitapsız kütüphane olgusu kütüphanecilik uygulamalarını bütünüyle etkilediği gibi, yakın gelecekte kütüphane türlerinin tümü üzerinde potansiyel gücünü gösterecek gibi görünmektedir. Zira son yıllarda üniversitelerin de kitapsız kütüphane kurma girişimlerinin olduğu bilinmektedir. Örneğin Florida Polytechnic Üniversitesi'nde açılan kütüphane bu türe gösterilebilecek iyi örneklerden biridir. 2014 yılında açılan kütüphane, 135.000 elektronik kitap ile hizmet vermesinin yayında üniversitenin diğer kütüphanelerinden de kütüphaneler arası ödünç verme sistemi ile destek almaktadır.

Söz konusu örneklere ek olarak Amerika Birleşik Devletlerinde NASA'ya bağlı iki kütüphane ve Minnesota'da bir okul kütüphanesi, kitapsız kütüphane konseptine uygun olarak açılarak faaliyete başlamıştır (Flood, 2014).

Bu gelişmelerin bir parçası olarak çeşitli nedenlerle mevcut kütüphanelerin kapatılması ve kitapsız kütüphaneye dönüştürülmesine ilişkin uygulamalar da yaşanmaktadır. Örneğin 2012 yılında John Hopkins Üniversitesi The William H. Welch Tıp Kütüphanesi basılı yayın hizmetini iptal edip tamamen elektronik derme ile hizmet vermeye başlamıştır. Kütüphane direktörü Nancy Roderer basılı yayın kullanımında önemli miktarda azalma olduğunu, buna karşın elektronik yayın kullanımının sürekli artış gösterdiğini ve bu nedenle yaşanan sürecin böyle önemli bir kararı almalarına neden olduğunu belirtmektedir.

Benzer bir durum William Jewell Koleji Kütüphanesi'nde de yaşanmış ve basılı dermeden vazgeçilip, tamamen elektronik kaynakların hizmete sunulmasına başlanarak adeta kitapsız bir kütüphane oluşturulmuştur. (Reuters, 2013). 2011 yılında bütün fiziksel materyaller kütüphaneden çıkartılarak yerine

elektronik veritabanları ve bu kaynaklardan yararlanmayı olanaklı kılabacak teknolojik donatılar alınmıştır. Aynı zamanda bu proje ile okul kütüphanesinin bölgede hizmet veren halk kütüphanesi ile ortak hizmetler yürütebilmesinin yolu açılabilmiştir. Söz konusu proje sorumlusu ve okul müdürü Sue Skinner, bu proje sayesinde kütüphanecinin kurumsal ortak, bilgi uzmanı, program yöneticisi ve okul lideri rollerinin olduğunu insanlara göstermiş olduklarını belirtmektedir (Lauren, 2013). Dolayısıyla bu tür kütüphanecilerin daha yaygın ve ortak projeleri yürütebileceği ve toplumun disipline karşı daha olumlu değerlendirmeler yapmasının yolunu açabileceklerini göstermesi bakımından kitapsız kütüphane iyi bir örnek olarak düşünülebilir.

Diğer yandan kitapsız kütüphane olgusu, üzerinde tartışmaların sürdüğü bir model olmaya devam etmektedir. Kitapsız kütüphane, yalnızca kütüphanecilerin değil, toplumun farklı kesimlerinin de üzerinde görüş sarf ettiği bir türdür. Amerika Kütüphaneciler Derneği analistlerinden Carrie Russell dijital dünyanın birçok önemli sorunu aşmak için iyi bir çözüm olduğunu, insanların aradıklarını daha kolay bulabildiklerini ve tesadüfen daha fazla sonucu edinebildiklerini belirtmektedir. Ancak bir takım sorunları da beraberinde getirdiği bilinen bir gerçektir. Örneğin kütüphanecilik profesörlerinden Kathleen McCook dijital dünyanın insanların niteliklerini arttırmasına uzun süreli bir etkisinin olmayacağını, günümüzde yaşanan durumun geçici bir ivme olduğunu dile getirmektedir. McCook kütüphane rafları arasında dolaşarak edinilen bilgiyi ve aynı zamanda hazzı kitapsız kütüphanelerin veremeyeceğini de eklemektedir. (Flood, 2014).

İçinde basılı materyalin olmadığı bir kütüphane türü bu nesil için pek cazip görünmese de ve hatta diğerinin yerini alacağı olanaksız gibi görünse de, tamamen dijital kaynaklar ile faaliyet sürdüren kütüphanelerin sayısında artış yaşanacağını kaçınılmaz bir gerçektir. ‘Okumanın Tarihi’, ‘Okuma Günlüğü’ gibi kitapları ile tanınan Alberto Manguel, “Geceleyin Kütüphane” adlı kitabında kütüphanelerin günümüz uygarlıkları üzerinde oynadığı kritik rollerinden bahsetmektedir. Manguel eserinde kütüphanelerde yaşanan dönüşümün, geçmişte olduğuna benzer şekilde doğal bir süreç olarak yaşanacağını işaret etmektedir (İğrek, 2014).

“Ben kütüphanenin tanımını değiştiğini düşünmüyorum. Kütüphaneler hiçbir zaman yalnızca kitapların saklandığı

yerler olmamıştır. Örneğin muhtemelen ideal bir kütüphane modeli olan İskenderiye’de dünyadaki bütün kitapları toplama azmi vardı ama aynı zamanda haritaları ve nesnelere de vardı. Bunun bir inceleme ve iletişim dünyası olduğuna dair his vardı. Teknoloji değişir ve böylece elektronik medyanın kütüphanelere girmesi gerekir, yeter ki onun yanında kitapların olduğunu da unutmayalım”.

Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi

Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi Türkiye’nin ilk kitapsız kütüphane unvanına sahip kütüphanesidir. Kütüphane, geleneksel kütüphane kurumunun derme dışında bütün özelliklerine sahiptir. Dermesi yalnızca dijital kaynaklardan oluşmaktadır. İstanbul Esenler semtinin merkezi noktasında yıllardır atıl durumda bulunan ve halk arasında kilise kalıntısı olarak bilinen tarihi bir yapı Esenler Belediyesi tarafından onarılmış ve 2010 yılında söz konusu kütüphane Esenler Belediyesi’nin bir birimi olarak bu yapı içinde hizmet vermeye başlamıştır. 2015 yılı verilerine göre kütüphanede yaklaşık on üç bin e-kitap ile hizmet verilmekte ve aylık ortalama üç bine yakın kullanıcısının olduğu bilinmektedir (Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi, 2016a).

Türkiye e-kitap üretim ve kullanım potansiyeli gelişmiş batı ülkelerinin çok gerisindedir. Bu nedene bağlı olarak kütüphanede yeni çıkan ve çok satılan yayınların pek çoğunun e-kitap sürümü bulunmamaktadır. Yine bu nedenle diğer kütüphanelerde olduğu gibi bu kütüphanede de zengin ve güncel Türkçe kaynaklar kullanıcı ile buluşmamaktadır. Dolayısıyla kullanıcılar daha çok danışma niteliğinde kaynaklardan yararlanabilmektedirler. Kütüphanenin 3200’ün üzerinde dijital kart sahibi üyesi bulunmaktadır. Kullanıcılar kaynaklara uzaktan da erişebilmekte ve edinebilmektedirler.

Tarihi bir mekân içinde açılan kütüphane, sahip olduğu pek çok özellik nedeniyle 2012 yılında NComputing yazılım firması tarafından Çevre Dostu Teknoloji Ödülü ile ödüllendirilmiştir. Kütüphane binasının yenilenmesi boyunca yeni ortamın çevreci bir vizyona bağlı olarak tasarlanması bu ödülün alınmasında en önemli etken olmuştur. Kütüphanenin iklimlendirilmesinde daha çok doğal kaynakların kullanılması, elektronik cihazların gizlenmesi ve yenileme unsurlarının binanın özgün mimarisini kapamayacak şekilde planlanması kayda değer bir girişim olarak düşünülmüştür.

Yenileme sonrasında bina, enerji ve mekân tasarrufu ile başarılı bir çalışma olarak tamamlanmıştır (Dijital..., 2012).

241 metrekairelik alanda ve 2 ayrı katta hizmet verilen kütüphanede kullanıcılar toplam 30 bilgisayardan yararlanabilmektedirler. Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi, akademisyenler, öğrenciler ve toplumun pek çok sosyal kesimi tarafından kullanılmaktadır. Dermenin önemli bir kısmını ise Hiperlink firması tarafından geliştirilen ve Türkçe içerikli elektronik yayınlardan oluşan Hiperkitap veritabanı oluşturmaktadır. Kütüphaneye üye olan kullanıcılar günün belirli saatlerinde söz konusu veritabanına istediği yerden ve istediği zaman içinde ulaşabilmektedir (Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi, 2016a).

Toplumun bütün kesimini e-kitapla buluşturma hedefiyle kurulan Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi'nde, okuma alışkanlığı ve internet okur-yazarlığı becerisi kazandırmanın yanında, dinlenme ve eğlenme gibi pek çok aktiviteye ev sahipliği de yapılmaktadır. Örneğin çocuklara yönelik okuma günleri, şair ve yazar sohbetleri gibi etkinlikler söz konusu faaliyetler arasında yer almaktadır (Esenlerli..., 2016; Uyku..., 2016). Aynı zamanda kütüphanede zaman içinde görme engellilerin yararlanabilmesine yönelik sesli kitap hizmeti de geliştirilmiştir (Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi, 2016b).

Bulgular ve Değerlendirmeler: Kitapsız Kütüphane Yaklaşımına Karşı Farkındalık

Kütüphanecilik alanında yeni bir olgu olarak kabul edilebilecek kitapsız kütüphane, bilgi bilimi alan yazınında henüz birkaç yayın içinde irdelenmiştir. 'Kitapsız kütüphane' olarak ifade edilen söz konusu olgunun anlatılmak isteneni tam olarak karşılamadığı bir gerçektir. Zira kitabın olmadığı bir yapıdan değil, bilakis sadece elektronik yayınlara hizmet veren bir yaklaşımdan söz edilmek istendiği halde, pek çok kaynakta bu yeni olgu 'bookless'/'kitapsız' gibi isabetsiz bir kavram ile tanımlanmaya çalışılmıştır. Kitapsız kütüphane olgusu yeni gelişen ve yakın gelecekte hızla yaygınlaşacağı tahmin edilen bir yaklaşım olması nedeniyle çalışmanın, alana yönelik yapılacak araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde kullanıcıların kitapsız kütüphanelere duydukları farkındalığı ve bu türe karşı sergiledikleri tutumu saptamaya yönelik bulgulara yer verilmektedir. Bu bağlamda

Türkiye’de faaliyet gösteren ve kitapsız kütüphane özelliğine sahip olan Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi’nin söz konusu kütüphane kullanıcıları üzerindeki etkisi ve üniversite öğrencileri üzerinde bıraktığı etki saptanmaya çalışılmıştır. Çalışmada iki farklı kitleden derlenen bulgulara yer verilmiştir. Öncelikle Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi’nden yararlanan kullanıcıların kütüphaneye karşı tutumları ölçülmüş, sonrasında ise Atatürk Üniversitesi öğrencilerinin kitapsız kütüphane olgusuna karşı farkındalıkları saptanmaya çalışılmıştır.

Her iki kullanıcı grubundan rastgele yöntemle seçilen bireylerin görüşleri iki farklı anket uygulaması ile derlenmiştir. Birinci anket, 05-07 Ocak 2015 tarihleri arasında Atatürk Üniversitesinin çeşitli fakültelerinde önlisans ve lisans eğitimi yapan 156 kişi üzerinde uygulanmıştır. Ankette katılımcılara dört olgusal ve yedi yargısal olmak üzere toplam on bir soru yöneltilmiştir. Soruların tamamı kapalı uçlu soru formuna göre hazırlanmıştır.

İkinci anket ise 07-08 Ocak 2015 tarihleri arasında Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi’ne gelen üye ve ziyaretçilerden 60 kişi üzerinde uygulanmıştır. Ankette katılımcılara üç olgusal ve on beş yargısal olmak üzere toplam on sekiz soru yöneltilmiştir. Soruların yirmi biri kapalı, biri ise açık uçlu soru formuna göre hazırlanmıştır.

Tablo 1: Atatürk Üniversitesi’ndeki katılımcıların özellikleri

		Sıklık (S)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	60	(38,5)
	Erkek	96	(61,5)
Yaş Aralığı	18-22 arası	94	(60,3)
	23-37 arası	62	(39,7)
	28-32 arası	0	(0)
Eğitim Alanı	Sosyal Bilimler	106	(67,9)
	Fen Bilimleri	37	(23,7)
	Sağlık Bilimleri	13	(8,3)
Eğitim Durumu	Önlisans	32	(20,5)
	Lisans	124	(79,5)
Toplam		156	(100,0)

Tablo 2: Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi katılımcıların özellikleri

		Sıklık (S)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	27	(45,0)
	Erkek	33	(55,0)
Yaş	07-12 arası	2	(3,3)
	13-18 arası	32	(53,3)
	19-27 arası	26	(43,3)
Eğitim Düzeyi	Ortaokul	2	(3,3)
	Lise	46	(76,7)
	Lisans	12	(20)
Toplam		60	(100,0)

Atatürk Üniversitesi öğrencileri ile yapılan anket uygulaması içinden farkındalık saptaması yapılabilecek toplam 7 soru ve sorulara verilen yanıtlar aşağıda üç başlık altında irdelenmiştir.

Kitapsız Kütüphane ve Dijital Kütüphane

Üniversite kütüphaneleri çoğunlukla o üniversitede eğitim alan öğrencilerin kullandıkları bilgi merkezi türüdür. Genel olarak üniversite öğrencilerinin kütüphanelerde verilmekte olan hizmet türleri ve yararlanma biçimleri gibi pek çok konu hakkında bilgi düzeyi zayıftır. Genellikle üniversitelerde öğrencilerin kütüphanecilikle ilgili bilgilendirilmelerine yönelik çalışmalar zayıftır ve öğrencilerin kütüphanecilik alanında bilgi düzeylerini saptamaya yönelik çalışmalar fazla değildir.

Kütüphanecilik alanında yapılan her çalışmanın daha fazla yararlı olabilmesi amacıyla topluma duyurulması ve toplumun farkındalığının yükseltilmesi önemlidir. Dijital ve kitapsız kütüphane olguları hakkında üniversite öğrencilerinin vereceği yanıtlar, toplumun konu hakkında duyarlılığını saptayacak verilerdir. Bu bakımdan anket uygulamasında üniversite öğrencilerine dijital ve kitapsız kütüphane olguları hakkında sorular yöneltilmiştir.

Tablo 3: Kitapsız Kütüphane ve Dijital Kütüphane ile İlgili Bilgi

		Sıklık (S)	Yüzde (%)
Kitapsız Kütüphane	Biliyorum	97	(62,2)
	Bilmiyorum	59	(37,8)
Dijital Kütüphane	Biliyorum	113	(72,4)
	Bilmiyorum	43	(27,6)
Toplam		156	(100,0)

Ankette öğrencilere sorulan “kitapsız kütüphane adlı bir kütüphane türünden haberdar mısınız?” sorusuna, kullanıcıların toplamda % 62,2’si olumlu cevap vermiştir. Aynı şekilde öğrencilere sorulan “dijital kütüphane türünü biliyor musunuz?” sorusuna, kullanıcıların toplamda %72,4’ü biliyorum cevabını vermiştir.

Sonuçlar öğrencilerin çoğunluğunun dijital kütüphane kavramını daha iyi bildiklerini göstermektedir. Kitapsız kütüphane ile ilgili verilen cevapların dijital kütüphaneden esinlenilerek verildiği düşünülmektedir. Bu duruma diğer sorulara verdikleri cevapların kendi içinde çelişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Alan yazın taramasında Türkiye’de dijital kütüphane üzerinde yayınların olduğu, fakat kitapsız kütüphane konusunda yürütülmüş çalışmaların ise yok denecek kadar az olduğu tespit edilmiştir. Bu bakımdan öğrencilerin kitapsız kütüphane ile ilgili saptamalarının dijital kütüphane ile ilgili olan bilgiler ışığında oluştuğu düşünülmektedir.

Kitapsız Kütüphane Farkındalığı

Kitapsız kütüphane, henüz standart özellikleri oluşmamış ve toplumsal algı düzeyi zayıf bir tür olarak bazı ülkelerde görülmeye başlayan kütüphane modelidir. Bu ön saptama ışığında Türkiye’de üniversite öğrencileri arasında kitapsız kütüphane olgusu hakkında farkındalık düzeyinin düşük olduğu beklenmektedir. Beklentinin doğru olup olmadığını görebilmek için katılımcılara konu hakkında iki soru yöneltilmiş ve derlenen veriler Tablo 4’de özetlenerek sunulmuştur.

Tablo 4: Türkiye’de ve Türkiye Dışında Kitapsız Kütüphanelerin Faaliyet Durumu

		Sıklık (S)	Yüzde (%)
Ülkemiz dışında kitapsız kütüphane standartlarına sahip kütüphane vardır.	Katılıyorum	75	(48,1)
	Kararsızım	12	(7,7)
	Katılmıyorum	10	(6,4)
	Fikrim yok	59	(37,8)
	Toplam	158	(100,0)
Ülkemizde kitapsız kütüphane standartlarına sahip kütüphane vardır.	Katılıyorum	44	(28,2)
	Kararsızım	29	(18,6)
	Katılmıyorum	12	(7,7)
	Fikrim yok	71	(45,5)
	Toplam	156	(100,0)

Katılımcılara sorulan “Türkiye dışında kitapsız kütüphane standartlarına sahip kütüphane vardır” önermesine, katılımcıların %48,1’i “Katılıyorum”; “Türkiye’de kitapsız kütüphane standartlarına sahip kütüphane vardır” önermesine ise katılımcıların %45,1’i “Fikrim yok” ile en yüksek oranda cevap vermiştir.

Saptanan bulgular öğrencilerin güçlü biçimde Türkiye dışında kitapsız kütüphane standartlarına sahip kütüphane türünün var olduğunu düşündüklerini ortaya koymaktadır. Aksine Türkiye’de kitapsız kütüphane türü içinde yer alan Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi’nin büyük oranda bilinmediği de görülmektedir. Buna söz konusu kütüphanenin yerel düzeyde hizmet vermesi neden olarak gösterilebilir. Buna mukabil Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi bu alanda dünyada oluşturulmuş ilk örnekler arasında yer almasına ve bu nedenle basında çok kere haber yapılmasına rağmen öğrenciler tarafından duyulmamış olması düşündürücüdür.

Kitapsız Kütüphanelerin Özelliklerinin Tespiti

Tipik bir kütüphane kurumunun sahip olduğu bina, derme, bütçe, personel ve kullanıcı unsurları, kitapsız kütüphanelerde de vardır. Bu durumun kullanıcılar tarafından da bilinmesi, onların bu türden daha iyi yararlanmalarını beraberinde getirecektir. Gereksinimlerini ayrıca hızlı, güvenilir ve kolay olarak sağlayabilmeleri söz konusu yararlılıklarına verilebilecek örneklerden bazılarıdır. Bu bağlamda katılımcılara kitapsız kütüphanelerin özelliklerine yönelik üç önerme yöneltilmiş ve bu yeni olguyu ne oranda tanıdıkları saptanmaya çalışılmıştır.

Tablo 5: Kitapsız Kütüphane Olgusu

		Sıklık (S)	Yüzde (%)
Kitapsız Kütüphane geleneksel kütüphaneler içerisinde oluşturulmuş ayrı bir birimdir.	Katılıyorum	63	(40,4)
	Kararsızım	22	(14,1)
	Katılmıyorum	36	(23,1)
	Fikrim yok	35	(22,4)
Kitapsız Kütüphane diye bir kütüphane türünün olmayacağını düşünüyorum.	Katılıyorum	54	(34,6)
	Kararsızım	17	(10,9)
	Katılmıyorum	58	(37,2)
	Fikrim yok	27	(17,3)
Kitapsız Kütüphane aslında dijital kütüphanedir.	Katılıyorum	96	(61,5)
	Kararsızım	12	(7,7)
	Katılmıyorum	12	(7,7)
	Fikrim yok	36	(23,1)
Toplam		156	(100,0)

“Kitapsız kütüphane geleneksel kütüphaneler içerisinde oluşturulmuş ayrı bir birimdir” önermesini katılımcıların % 40,4’ü “katılıyorum” yanıtıyla tercih etmiştir. Katılımcılar “kitapsız kütüphane diye bir kütüphane türünün olmayacağını düşünüyorum” önermesine, % 37,2 ile “katılmıyorum”; “kitapsız kütüphane aslında dijital kütüphanedir” önermesine ise % 61,5 ile “katılıyorum” yanıtı vermiştir.

Saptanan verilere göre önceki bölümlerde de belirtildiği gibi katılımcıların kitapsız kütüphane olgusunu dijital kütüphane ile karıştırdığı düşünülmektedir. Zira katılımcıların çoğunluğu kitapsız kütüphanenin dijital kütüphanenin bir alanı ve geleneksel kütüphanenin bir parçası olduğu konusunda eğilim göstermektedir. Anket çalışmasında bu düşüncüyü doğrulayan diğer bir veri ise katılımcıların geleneksel kütüphane ile kitapsız kütüphane arasındaki farkı, kitapsız kütüphanenin binasının olmaması olarak açıklamıştır. Günümüzde geleneksel kütüphanelerde de dijital hizmetlerin verilmeye başlaması, katılımcıların zihninde kitapsız kütüphanelerin geleneksel kütüphanelere bağlı bir dijital kütüphane olduğu görüşünü hakim kılmıştır.

Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi kullanıcıları ile yapılan anket uygulamasında farkındalık ve memnuniyet saptaması yapılabilecek toplam on sekiz soru/önerme yöneltilmiştir. Söz konusu sorulara/önermelere verilen yanıtlar aşağıda altı başlık altında irdelenmiştir.

Adnan Büyükdeniz Kütüphanesi'nin Ülkemizdeki Yeri

Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi ülkemizde faaliyet gösteren kitapsız kütüphane standartlarına uygun bir kurum olarak görülmektedir. Fakat bu kütüphanenin bu türde bir kütüphane olduğuna dair kullanıcıların bilgisinin olmadığı düşünülmektedir. Dolayısıyla kütüphane kullanıcılarına bu doğrultuda bir soru sorulmuş ve çıkan sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 6: Kütüphanenin Yeri

		Sıklık (S)	Yüzde (%)
Bu kütüphanenin Türkiye'nin ilk kitapsız kütüphane türüne örnek olduğunu biliyor musunuz?	Biliyorum	35	(58,3)
	Bilmiyorum	25	(41,7)
Toplam		60	(100,0)

Saptanan değerler, katılımcıların %58,3'ünün Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesinin ülkemizde kitapsız kütüphane türünde faaliyet gösteren bir kütüphane olduğunu bildiğini ortaya koymaktadır. Bu duruma kütüphanenin adına 'dijital' kavramının yer almasının etki ettiği düşünülebilir. Buna karşın kütüphaneden yararlanıyor olmasına rağmen % 41,7'lik kesimin içinde bulunduğu yerin en önemli özelliğinden haberdar olmaması da oldukça düşündürücü bir durumdur.

Kütüphane Üyeliği ve Kullanımı

Genel olarak bir kütüphaneye toplumun verdiği değer o kütüphanenin ne oranda kullanıldığı ile ölçülebilir. Kütüphaneler halka bilgi hizmeti vermek için oluşturulmuş kuruluşlardır. Kullanıcı ve üye sayıları kütüphanelerin gelişmesinde ve geçerliliğini sürdürmesinde belirleyici olabilecek unsurlardan bazılarıdır. Ayrıca kütüphane kullanıcılarının kütüphaneyi ne sıklıklarla kullandıklarına ve kullanım amaçlarının ne olduğuna dair veriler, toplumun kütüphaneyi doğru amaçla kullanıp kullanmadığını saptayabilecek belirteçler arasında yer alır. Çalışmada Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesinin kullanıcılarının üyelikleri ve kullanım sıklıkları ile amaçları hakkında veriler toplanmış ve söz konusu veriler aşağıdaki tabloda özet olarak sunulmuştur.

Tablo 6: Kütüphanenin Kullanım Sıklığı ve Amacı

		Sıklık (S)	Yüzde (%)
Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi'ne üye misiniz?	Evet	44	(73,3)
	Hayır	16	(26,7)
Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi'ni hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?	İlk ziyaretim	3	(5,0)
	Her gün	31	(51,7)
	Haftada en az bir kere	24	(40,0)
	Ayda en az bir kere	2	(3,3)
Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi'ni en çok hangi sebeple kullanıyorsunuz?	Ders çalışmak	48	(80,0)
	Araştırma yapmak	2	(3,3)
	Bilgisayar kullanmak	1	(1,7)
	Dinlenmek	1	(1,7)
	Vakit geçirmek	8	(13,31)
Toplam		60	(100,0)

Derlenen veriler katılımcıların %73,3'ünün üye olduğunu, %51,7'sinin kütüphaneyi her gün kullandığını, %80'nin ise kütüphaneyi derslerine yardımcı olmak için kullandıklarını ortaya koymaktadır.

Kütüphanenin çoğunlukla üyeleri tarafından kullanıldığını görülmektedir. Kütüphane kullanıcıları arasında üyelerin fazla olması kullanıcıların kütüphaneden memnun olduklarını ve kütüphanenin sürdürülebilir bir hizmet anlayışına sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Kullanıcıların kütüphaneyi büyük oranda derslerine yardımcı olmak için kullanması, kütüphanenin genellikle öğrencilere hizmet verdiğini ortaya koymaktadır. Öğrencilerin genellikle dijital kaynaklara daha fazla ilgi duyması ve bu yolla amaçlarına daha kolay ulaşabileceklerini düşünmeleri, konu ile ilgili günümüze kadar yapılan çalışmaların sonuçlarına benzerlik göstermektedir.

Personel

Geleneksel kütüphane kurumunun ana bileşenlerinden biri olan personel, kitapsız kütüphanenin de unsurlarından biridir. Kütüphane personelinin alanında yetkin, kullanıcılara karşı ilgili ve teknoloji odaklı çözüm becerisi ile yönlendirici özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bu durumu sınavabilmek için Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesinin kullanıcılarına iki önerme yönetilmiş ve saptanan veriler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 7: Personel Durumu

		Sıklık (S)	Yüzde (%)
Kütüphane personeli kullanıcıya güven verici ve kullanıcıyla birebir ilgilenmektedir.	Katılıyorum	58	(96,7)
	Kararsızım	2	(3,3)
	Katılmıyorum	0	(0)
	Fikrim yok	0	(0)
Kütüphane personeli kütüphane ile kütüphanelerde kullanıcılarına yardım etmektedir.	Katılıyorum	55	(91,7)
	Kararsızım	2	(3,3)
	Katılmıyorum	0	(0)
	Fikrim yok	3	(5,0)
Toplam		60	(100,0)

Ankette “kütüphane personeli kullanıcıya güven verici ve kullanıcıyla birebir ilgilenmektedir” önermesine %96,7 oranında “katılıyorum”; “kütüphane personeli kütüphane ile kütüphanelerde kullanıcılarına yardım etmektedir” önermesine ise % 91,7 oranında “katılıyorum” yanıtı verilmiştir. Yanıtlar kütüphane personelinin kullanıcıların beklentilerini karşıladıkları ve isteklerine karşı ilgili oldukları ve dolayısıyla alanlarında yetkin olduklarını ortaya koymaktadır. Adnan

Büyükdeniz Dijital Kütüphanesinde personel ve kullanıcı iletişimi açısından bir sorun bulunmadığı ifade edilebilir.

Bina

Kitapsız kütüphaneler geleneksel kütüphaneler gibi bir mekâna sahip olan, faaliyetlerini büyük oranda bu mekân içerisinde sürdüren ve dijital kütüphanelerde olduğu gibi uzaktan erişim aracılığıyla kullanıcılara hizmet sunan bir türdür. Kullanıcılara Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesinin mekânsal özelliklerini ve durumunu kullanıcı gözüyle saptayabilme için anket uygulamasında katılımcıların dört önerme üzerinde görüş belirtmeleri istenmiştir.

Tablo 8: Bina Durumu

		Sıklık (S)	Yüzde (%)
Kütüphane binası bireysel çalışmalar için her alanda yeterlidir.	Katılıyorum	56	(93,3)
	Kararsızım	2	(3,3)
	Katılmıyorum	0	(0)
	Fikrim yok	2	(3,3)
Kütüphane binasına kolay ulaşılabilir.	Katılıyorum	58	(96,7)
	Kararsızım	0	(0)
	Katılmıyorum	2	(3,3)
	Fikrim yok	0	(0)
Grup çalışmalarına uygun bir ortama sahiptir.	Katılıyorum	35	(58,3)
	Kararsızım	13	(21,7)
	Katılmıyorum	8	(13,3)
	Fikrim yok	4	(6,7)
Tarihi geçmişiyse kullanıcıyı etkileyen bir kütüphane binasına sahiptir.	Katılıyorum	46	(76,7)
	Kararsızım	14	(23,3)
	Katılmıyorum	0	(0)
	Fikrim yok	0	(0)
Toplam		60	(100,0)

Tablodaki verilere bakıldığında “kütüphane binası bireysel çalışmalar için yeterlidir” ve “kütüphane binasına kolay ulaşılabilir” önermelerinin her ikisine % 90’ın üzerinde katılım gözlemlenirken; “grup çalışmalarına uygun bir ortama sahiptir” ve “tarihi geçmişiyse kullanıcıyı etkileyen bir kütüphane binasına sahiptir” önermelerine katılımın nispeten düşük olduğu görülmektedir. Zira son iki önermede kararsızlar % 20’nin üzerindedir.

Kullanıcıların çoğunluğu kütüphanenin binasının bireysel çalışmalara sahip olduğunu belirtirken, kütüphanenin toplam

alanının büyük olmaması ve grup çalışmalarına uygun iç mekânların oluşturulamaması kullanıcıların grup çalışması konusunda memnuniyet oranında düşüşe neden olmaktadır. Kütüphane binasının eskiden kilise olarak kullanıldığı söylenmekte olup, bu binanın restore edilerek kütüphane olarak kullanılması kütüphaneyi ayrıcalıklı kılmaktadır. Binanın kullanıcılar tarafından rahatça ziyaret edebilecek konumda bulunduğu ifade edilse de, tarihi dokusunun bıraktığı etkiye % 23 oranında kararsız kalınması, binanın tarihi özelliklerinin dikkat çekmeyecek şekilde ikinci planda kaldığına işaret etmektedir.

Derme

Hizmete sunulan kaynakların hitap edilen kullanıcı kitlesinin bilgi ihtiyaçlarını karşılar durumda olması her kütüphane için önemli bir hedeftir. Ayrıca kaynakların birden çok kullanıcıya hitap etmesi de ayrı bir önem taşımaktadır. Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesinde kaynakların dijital olarak kullanıma sunulması ve dolayısıyla aynı anda çok sayıda insanın gereksinimini karşılaması, genelde dijital kaynakların, özde ise kitapsız kütüphanenin önemini daha da arttırmaktadır. Bu amaçla kütüphanenin kaynaklarının kullanıcıya göre yeterli ve erişilebilir olup olmadığını gözlemleyebilmek için katılımcıların verdikleri yanıtlara bakılmak istenmiştir.

Tablo 9: Kaynakların Yeterliliği

		Sıklık (S)	Yüzde (%)
Çalışmalarım için gerekli kaynakları bu kütüphanede bulabilmekteyim.	Katılıyorum	51	(85,0)
	Kararsızım	6	(10,0)
	Katılmıyorum	3	(5,0)
	Fikrim yok	0	(0)
Toplam		60	(100,0)

Ankette kullanıcılara yöneltilen “çalışmalarım için gerekli kaynakları bu kütüphanede bulabilmekteyim” önermesine % 85 oranında “katılıyorum” yanıtı verilmiştir. Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesinin kullanıcılarının çoğunluğu öğrenci olduğu bilinmekte. Söz konusu veriler kütüphanenin öğrencilerin okul çalışmalarına yönelik kaynakları büyük oranda barındırdığını ortaya koymaktadır.

Kullanıcıların Memnuniyeti

Kitapsız kütüphaneler sahip oldukları dermenin doğası gereği yoğun teknolojik araç ve çözümlerin kullanıldığı türde bilgi merkezleridir. Gerek yazılım ve donanım açısından gerekse dijital ortama uygun hizmetler açısından kullanıcıların memnun edilmesi gerekmektedir. Bu amaçla kullanıcıların Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesinde söz konusu unsurlara yönelik memnuniyetlerini belirlemek amacıyla anket katılımcılarından dört önermeye yanıt vermeleri istenmiştir. Yanıtlara bakıldığında katılımcıların “kütüphanede kaynaklara kolay erişimi sağlayan donanım bulunmaktadır” önermesine % 85 oranında ve “kütüphane kaynaklarına evden veya ofisten erişebilme imkânı bulmaktayım” önermesine %53,3 oranında olumlu yanıt verdiği görülmektedir. Aynı zamanda kullanıcılar “kullanıcılar açısından kütüphane uygun çalışma saatlerine sahiptir” önermesine % 100 oranında ve “erişimini sağladığım bilgilerin çıktısını almama yardımcı teknolojik donanım vardır” önermesine de % 73,3 oranında katılım göstermiştir. İkinci önerme dışında üç önermeye katılımcıların yüksek oranda olumlu geribildirimde bulunması, kütüphanede kullanıcı memnuniyetinin üst düzeylerde olduğunu göstermektedir.

Tablo 10: Kullanıcıların Memnuniyet Değerlendirmesi

		Sıklık (S)	Yüzde (%)
Kütüphanede kaynaklara kolay erişimi sağlayan donanım bulunmaktadır.	Katılıyorum	51	(85,0)
	Kararsızım	6	(10,0)
	Katılmıyorum	1	(1,7)
	Fikrim yok	2	(3,3)
Kütüphane kaynaklarına evden veya ofisten erişebilme imkanı bulmaktayım.	Katılıyorum	32	(53,3)
	Kararsızım	14	(23,3)
	Katılmıyorum	6	(10,0)
	Fikrim yok	8	(13,3)
Kullanıcılar açısından kütüphane uygun çalışma saatlerine sahiptir.	Katılıyorum	60	(100,0)
	Kararsızım	0	(0)
	Katılmıyorum	0	(0)
	Fikrim yok	0	(0)
Erişimini sağladığım bilgilerin çıktısını almama yardımcı teknolojik donanım vardır	Katılıyorum	44	(73,3)
	Kararsızım	8	(13,3)
	Katılmıyorum	2	(3,3)
	Fikrim yok	6	(10,0)
Toplam		60	(100,0)

Ancak kitapsız kütüphanenin en önde hizmet alanlarından biri dijital içeriğin yer ve zamandan bağımsız şekilde kullanıcının hizmetine sunumunu yüksek bir memnuniyet düzeyi içinde vermek olmalıdır. Bu bakımdan katılımcıların ikinci önermeye % 53 oranında katılım göstermesi kütüphane yönetiminin dijital hizmetlerini gözden geçirmesi gerektiğine işaret etmektedir. Diğer yandan bu tür hizmetlerin kütüphanelerde özel sektör iş ortaklığıyla sürdürüldüğünü ve henüz yasal sorunları çözülememiş bir konu olduğunu da göz ardı etmemek gerekir. Kütüphanelerde dijital hizmetlerin daha nitelikli şekilde sunulması konusunda ulusal düzeyde çözümlerin oluşturulmasına gereksinim vardır. Örneğin e-kitap piyasasının geliştirilmesi, bu alanda rekabet ortamının oluşturulması, kütüphane yazılımlarının e-kitap veri tabanları ile daha nitelikli bir yapı üzerinde bütünleştirilmesi, telif hakları sorununun aşılması gibi pek çok sorun çözülebildiği ölçüde kütüphanelerde dijital hizmet sunumunda gözlemlenen sorunlar azaltılabilecektir. Bu bakımdan Adan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi'nin söz konusu sorunları azaltması mümkün iken, bu sorunların tümünü yalnız başına çözebilmesi olanaklı görülmemektedir.

Sonuç

Kitapsız kütüphane, bilişim teknolojilerinin sunduğu olanaklar ve kullanıcılardan gelen taleplerin geleneksel kütüphane kurumunu biçimlendirmesi sonucunda oluşan ve dermesi tamamen dijital içerikten oluşan kütüphane türüdür. Kütüphaneler büyük oranda varlıklarını hizmete sundukları dermeye borçludur. Tarih boyunca fiziksel materyal kütüphanelerin hizmet verdiği temel ürünler arasında yer almıştır ve bu nedenle fiziksel materyalden arındırılmış bir kütüphane türü günümüz insanının kulağına hoş gelmemektedir. Diğer yandan günümüzde toplumun her alanda dijital ürün ve hizmetleri benimsediği, kullandığı ve talep ettiği göz önünde bulundurulursa, kütüphanelerin oluşan bu yeni ortama ayak uydurmaları kaçınılmaz gibi görünmektedir. Son on beş yıldır uygulama alanı bulan kitapsız kütüphane olgusunun yakın gelecekte pek çok örneğini dünyanın her yerinde görmek olası görülmektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında konu ile ilgili olarak sunulabilecek öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- Kitapsız kütüphanelerin yüzyıllardır kütüphanelerin varlık nedenini belirleyen bilgi hizmetleri ekseninden koparılmaması ve toplumun bilgi gereksinimini karşılama amacından sapmaması adına ulusal düzeyde uygulanabilecek politikalar oluşturulmalıdır.
- Kitapsız kütüphanelerin toplumsal yararlılığını daha üst düzeye çıkaracak akademik araştırmalar özendirilmelidir ve/veya teşvik edilmelidir.
- Sorunlara neden olmamak ve/veya yararlı olabilecek bir olguyu sıradanlaştırmamak için kitapsız kütüphane modelinin asgari standartları saptanmalı ve kitapsız kütüphane oluşturmak isteyenlerin bu standartlara uyması zorunlu hale getirilmelidir.

Toplumun her sınıfına eşit şekilde hizmet sunulabilmesi amacıyla e-kitap altyapısı güçlendirilmeli ve Türkçe içerikli e-kitap veritabanları teşvik edilmelidir. Dolayısıyla bu alanda hizmet üreten her türlü araştırmaya, projeye ve faaliyete destek verilmelidir. Zira Türkiye’de kütüphanelerin Türkçe içerikli zengin bir e-kitap potansiyeline sahip olması, söz konusu alana yapılacak yatırımlar ile olanaklı hale gelebilecektir.

Kitapsız kütüphanelerin önünde duran en önemli sorun ise telif hakkı uygulamalarının kütüphane hizmetleri üzerinde engelleyici şekilde koşullar içermesi ve aynı zamanda konuya ilişkin mevzuatın farklı yorumlamalara neden olabilecek şekilde muğlak bir içeriğe sahip olmasıdır. Telif hakları konusunda genelde kütüphane hizmetlerini, özelden ise kitapsız kütüphaneleri ve e-kitap hizmetlerini kısıtlayıcı sorunların ortadan kaldırılmasına yönelik çözümler üretilmelidir.

Kaynakça

- About bibliotech.* (2016). 2 Mayıs 2016 tarihinde <http://bexarbibliotech.org/about.html> adresinden erişildi.
- About our digital collections.* (2016). 2 Mayıs 2016 tarihinde <http://bexarbibliotech.org/library.html> adresinden erişildi.
- Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi. (2016a). *Hakkında*. 7 Mayıs 2016 tarihinde <http://dijitalkutuphane.esenler.bel.tr/hakkinda.html> adresinden erişildi.

- Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi. (2016b). *Sesli kitap*. 7 Mayıs 2016 tarihinde <http://dijitalkutuphane.esenler.bel.tr/seslikitap.html> adresinden erişildi.
- Barack, L. (2013). School library thrives after ditching print collection. *The Digital Shift*. 7 Mayıs 2016 tarihinde <http://www.thedigitalshift.com/2013/01/k-12/school-library-thrives-after-ditching-print-collection/> adresinden erişildi.
- Dijital kütüphaneye ABD'den ödül*. (2012). 7 Mayıs 2016 tarihinde <http://www.haberler.com/dijital-kutuphaneye-abd-den-odul-3629120-haberi/> adresinden erişildi.
- Esenlerli gençlere şiir dinletileri'*. (2016). 6 Mayıs 2016 tarihinde <http://www.haberler.com/esenlerli-genclere-siir-dinletileri-5322312-haberi/> adresinden erişildi.
- Feldman, A. (2014). *This librarian is not impressed with your digital, no-books library*. 29 Nisan 2016 tarihinde <https://nextcity.org/daily/entry/computers-libraries-no-book-libraries-ebooks> adresinden erişildi.
- Flood, A. (2014). *Bookless library opened by new US university*. 2 Mayıs 2016 tarihinde <http://www.theguardian.com/books/2014/aug/29/bookless-library-new-us-university-florida-polytechnic-digital> adresinden erişildi.
- Haq, H. (2012). *'Bookless libraries' – has it really come to this?*. 6 Mayıs 2016 tarihinde <http://www.csmonitor.com/Books/chapter-and-verse/2012/0717/Bookless-libraries-has-it-really-come-to-this> adresinde erişildi.
- Hoffelder, N. (2015). *Why college libraries are going bookless*. 3 Mayıs 2016 tarihinde <http://the-digital-reader.com/2015/08/05/why-college-libraries-are-going-bookless/> adresinden erişildi.
- İğrek, M. (2014). *Kitapsız kütüphaneler yaygınlaşıyor*. 29 Nisan 2016 tarihinde http://www.zaman.com.tr/kultur_kitapsiz-kutuphaneler-yayginlasiyor_2206707.html adresinden erişildi.
- Kelley, M.(2011). *Major medical library closing its doors to patrons and moving to digital model*. 6 Mayıs 2016 tarihinde <http://www.thedigitalshift.com/2011/10/research/major-medical-library-closing-its-doors-to-patrons-and-moving-to-digital-model/> adresinden erişildi.

Reuters. (2013). William Jewell College Unveils a Bookless Library for its Learning-Centered Approach. 6 Mayıs 2016 tarihinde <http://www.reuters.com/article/mo-william-jewell-idUSnBw125683a+100+BSW20131112> adresinden erişildi.

Uyku saatinde kütüphaneye tanıştılar. (2016). 6 Mayıs 2016 tarihinde <http://www.haberler.com/uyku-saatinde-kutuphaneye-tanistilar-8319019-haberi/> adresinden erişildi.